

Sultan Abdülhamid II ... den förorättade sultanens biografi

Sultan Abdülhamid II räknas som en av de mest framstående och kända osmanska sultanerna. Utöver att han var den sista verkliga kalifen och faktiska härskaren över det Osmanska riket, var han – må Allah förbarma sig över honom – en unik juvel och en man vars like var sällsynt i sin tid och epok. Han bevarade sitt rike i mer än trettio år, trots att det då led av skulder, sönderfall och koloniala yttre hot som strävade efter att ockupera de islamiska länderna.

Därför var hans avsättning från tronen början på slutet för det islamiska kalifatet, och ett förebud om splittring och kollaps av ummans enhet efter århundraden av samling under det osmanska kalifatet, som bevarade islam och muslimerna i fyra århundraden och skrev in ära och storhet i historien.

Innehåll

- Sultan Abdülhamid II:s uppväxt
- Sultan Abdülhamid och hans religiösa fostran
- Sultan Abdülaziz' död
- Sultan Abdülhamid II:s kalifat
- Sultan Abdülhamid och de inre projekten
- Sultan Abdülhamid och hans motverkande av koloniala strävanden

- Försöken att avsätta Sultan Abdülhamid II
- Slutet på Sultan Abdülhamids styre
- Sultan Abdülhamid i litteraturen

Sultan Abdülhamid II:s uppväxt

Sultan Abdülhamid II föddes i Çırağan-palatset i Istanbul år **1258 e.H.**, som den andre sonen till Sultan Abdülmecid I och sultanmodern **Tirimüjgan**, som hade tjerkessiskt ursprung. Abdülhamid växte upp med den fostran, utbildning och kulturella bildning som tillkom osmanska prinsar.

När han nådde tio års ålder drabbades han av en psykisk chock genom sin mors död, vilket lämnade sorg och smärta i hans hjärta och gjorde honom benägen till ensamhet och tillbakadragenhet.

Men hans fars andra hustru, **Perestu Kadın**, tog hand om honom, ägnade sig åt hans uppfostran och älskade honom djupt. Hon fortsatte att undervisa och fostra honom tills han växte upp på ett sätt värdigt en prins.

Han var ädel i sin moral, klok i sitt omdöme och rak i sitt beteende. Han drogs inte till livets många lockelser och föll inte för impulsivitet eller frigörelse från de regler och principer som styrde en osmansk prins' liv. Tvärtom höll han sig strikt till dem.

Han lämnade inte palatset om nätterna för nöjen eller underhållning, och han var noggrann med sina böner och levde i enlighet med religionens lärdomar i sitt liv och sitt uppförande.

Han – må Allah förbarma sig över honom – brukade följa sin far i hans rådslag, han lärde sig av honom religionens och politikens angelägenheter, eftersom han var **en god lyssnare, skarpsinnig och talade endast lite**, nöjd med att lyssna och reflektera. Han tog dessutom efter sin fars kärlek till **snickerihantverket**, och började öva sig i det och utöva det på sin fritid — en fritid som var fylld med allt som var nyttigt, särskilt mycket läsning och studier.

Han älskade läsning mycket, särskilt **Koranen** och **profetens ﷺ hadither**. Han höll sig ständigt till *Sahih al-Bukhari*, studerade det och memorerade profetens ﷺ ord. Men det måste sägas att hans intresse inte var begränsat till det religiösa området — han var också förtjust i **europiska berättelser**, såsom historierna om detektiven *Sherlock Holmes*, som han följde regelbundet.

När Abdülhamid II nådde arton års ålder

Han prövades då med sin fars, Sultan Abdülmecid I:s, död. Därmed förlorade han både **modernas ömhet** och **faderns omsorg**. Därefter dog även hans fostermor och fars andra hustru, som hade ägnat sig åt hans uppfostran. Han sörjde henne djupt.

Men hon lämnade honom ett stort arv, och han beslutade att ägna sig åt **handel och affärsverksamhet** i stället för att låta pengarna ligga stilla eller slösa dem. Han blev skicklig inom detta område och började bygga upp en förmögenhet.

Samtidigt försummade han inte **politiken och lärandet**. Han höll sig nära sin farbror, Sultan Abdülaziz – må Allah förbarma sig över honom – som tog honom nära sig och gjorde honom till sin följeslagare på sina resor, trots att prins Abdülhamid inte var kronprins och stod långt från tronen. Men hans skarpsinne och intelligens fick hans farbror att ta med honom.

Han fick därmed bevittna **den första diplomatiska resan i historien där en osmansk kalif besökte ett främmande land**. Han besökte Paris, London och flera europeiska huvudstäder, och började då inse hur stora faror de västerländska staterna planerade för att fälla det Osmanska riket.

Sultan Abdülhamid och hans religiösa fostran

Sultan Abdülhamid växte upp i **kalifatets palats**, och det var naturligt att han utbildades i den islamiska kunskapen. Han studerade **Koranen**, **profetens ﷺ hadither**, och lärde sig dessutom andra språk, särskilt **arabiska, persiska, tjerkesiska** och **albanska**.

När han nådde ungdomsåren började han luta åt **tasawwuf**, och följde den **shadhilitiska sufiska vägen**.

Det bör nämnas att sufismen inte var något nytt i det Osmanska riket. Den var utbredd och stöddes av vissa moskéer, *tekker* och *ribat*. Den var uppdelad i olika vägar och riktningar, och många av dem hade drabbats av **bedrägeri och falskhet** — där fanns dans, trumslag, firande av mawlider och utförande av märkliga handlingar som påstods vara karamat. Många människor påverkades av dem och följde sådana vägar.

Men rättvisa kräver att vi säger följande:

Det var inte alla sufiska vägar som hade infört innovationer i sitt beteende.

Bland dem fanns **den shadhilitiska vägen**, som nöjde sig med begreppet *maqamat* — alltså de andliga nivåer genom vilka tjänaren stiger i sin dyrkan av Allah, såsom avhållsamhet, prydnad av själen med goda egenskaper, förtröstan, tålmod och liknande.

Därför var det inte märkligt att Sultan Abdülhamid påverkades av denna väg i sin ungdom, särskilt eftersom han lutade åt asketism, god moral och kärlek till dhikr och dyrkan. Han fann hos shadhiliterna något som tillfredsställde hans andliga längtan.

Men han vände sig senare bort från dem utan att hans tro på Allah försvagades. Kanske berodde detta på att många sufiska vägar drev sina anhängare mot asketism och avståndstagande från världen och allt som hörde den till — något som inte passade en osmansk prins som såg sin umma i ett svårt läge och behövde honom för att resa sig och lösa de problem som omgav den. Dessutom hade vissa sufiska vägar infört innovationer som inte hade något med religionen att göra.

Sultan Abdülaziz' död

Sultan Abdülaziz besteg tronen vid en tid då staten led av stora nederlag och förluster, orsakade av utländska makter som hetsade minoriteterna på Balkan och i Armenien till uppror. Därtill kom nederlaget i kriget mot Grekland och undertecknandet av flera svåra avtal, samt slutligen den ekonomiska svagheten och den finansiella kris som tvingade staten att för första gången i sin historia låna pengar från europeiska länder.

Sultan Abdülaziz började genomföra reformer i sitt rike. Han minskade utgifterna i palatset och försökte genomföra nya och aldrig tidigare skådade reformer, såsom att avskaffa *harem-systemet*. Men trots detta tvingades han ta nya lån och pantsätta statens skatter och inkomster till franska banker. Detta ledde till att det Osmanska riket **förklarade sig bankrutt** år 1879 och 1881.

Sultan Abdülaziz satt på tronen i femton år, tills han avsattes och hans kronprins, prins Murad, utsågs till sultan i hans ställe. För att säkerställa att Abdülaziz inte skulle återvända till tronen **dödades han tre dagar senare i sitt palats**.

Murad V:s styre varade inte länge — han avsattes med motiveringen att han var sinnessjuk. Därefter besteg Sultan Abdülhamid II kalifatets tron år **1876**, och därmed började en ny epok i Osmanska rikets historia.

Sultan Abdülhamid II:s kalifat

Så snart Sultan Abdülhamid II besteg tronen började han förbättra statens tillstånd. Men han hade inte fulla befogenheter på grund av **Deputeradekammaren**, som motsvarar dagens parlament i moderna stater. På grund av denna kammare — och mångfalden av etniciteter och nationaliteter i den — fattades inga korrekta beslut som syftade till att förbättra statens situation och höja dess nivå. Tvärtom försökte varje grupp och etnicitet tillgodose sina egna intressen utan att se till statens övergripande nytta.

Detta ökade sprickorna och rev sönder statens kropp. Dessutom drog denna kammare in det Osmanska riket i ett krig mot Ryssland, eftersom den avvisade alla fredliga lösningar. Kriget bröt ut och staten förlorade stora områden av sitt territorium och tvingades underteckna avtal med hårda villkor.

Sultan Abdülhamid beslutade därför att **upplösa kammaren** och ta över makten direkt — något som fick hans motståndare att beskriva honom som en "despotisk härskare".

Sultan Abdülhamid och de inre projekten

Efter att ha upplöst kammaren började sultanen genomföra omfattande reformer i staten:

- Han **förbättrade armén** och tog in tyska befälhavare.
- Han rensade ut officerare som var lojala mot väst.
- Han grundade **den osmanska underrättelsetjänsten**, som lyckades stoppa många sabotage- och spionoperationer inom rikets territorium.
- Han arresterade spioner och avslöjade hemligheterna bakom mordet på Sultan Abdülaziz, som det hade ryktats att han begått självmord i sitt sovrum.

Med detta arresterades **Midhat Pasha**, ledaren för kuppen, och förvisades till Ța'if där han avrättades. Detta gav upphov till röster som anklagade Sultan Abdülhamid för att vara "den röde sultanen" som gjorde sig av med sina motståndare och kastade dem i Bosporen.

Sultan Abdülhamid och de inre utvecklingsprojekten

Sultan Abdülhamid II inledde en serie **grundläggande reformer** i staten:

1. Ekonomiska reformer

Han stärkte ekonomin för att bli av med de skulder som tyngde staten.

2. Utbildningsreformer

Han öppnade många militära, tekniska och medicinska skolor — som nådde samma nivå som europeiska universitet i utveckling.

3. Järnvägsprojektet

Han beslöt att bygga en järnväg som skulle binda samman rikets olika delar. Detta hade flera mål:

- Det Osmanska riket var enormt till ytan och behövde moderna kommunikationslinjer för att knyta samman avlägsna regioner med centrum.
- Järnvägen skulle spara tid och ansträngning och garantera säker transport.
- Många områden kontrollerades av stammar som attackerade karavaner — järnvägen skulle stoppa detta.
- Muslimer behövde en snabb och säker väg till de heliga platserna för att utföra hajj.
- Upptäckten av olja i Hijaz och Irak krävde transportlinjer för att nå, utvinna och transportera den säkert.

Därför hade järnvägens byggande en enorm effekt på staten och var ett hårt slag mot de europeiska kolonialmakterna som ville kontrollera de osmanska länderna genom att utnyttja svagheten i infrastrukturen.

Järnvägen färdigställdes på kort tid — **tio år** — och band samman Istanbul med Levanten, Hijaz, Bagdad och andra städer.

Sultan Abdülhamid och hans motverkande av koloniala strävanden

Sultan Abdülhamids främsta mål var att bevara **den islamiska ummans enhet** och göra den lojal mot den osmanske kalifen som ledaren för den islamiska världen. Därför lanserade han idén om **den islamiska enhetsrörelsen (al-Jami'a al-Islamiyya)**, som uppmanade till att förena alla muslimska folk under kalifatets fana — särskilt efter att de europeiska kristna makterna hade enats i sina försök att förstöra kalifatet och utplåna islam.

Sultan Abdülhamid II ... den förorättade sultanens biografi

Detta väckte de koloniala staternas oro. De fruktade att deras kolonier — särskilt de med muslimsk majoritet — skulle gå förlorade. Därför försökte dessa makter **smutskasta Sultan Abdülhamid**, skapa oro och så splittring inom staten. De hetsade de kristna och armeniska minoriteterna, krävde att de skulle skyddas och få förbättrade villkor, och försökte avskilja delar av riket till förmån för kristna stater som Grekland.

Detta ledde till spänningar och utlöste det **osmansk-grekiska kriget**, där de europeiska makterna gjorde allt för att stödja Grekland. Men den osmanska armén lyckades besegra Grekland och bevara rikets territorium.

Sultan Abdülhamid arbetade också aktivt för att **hindra kolonialmakterna från att ta kontroll över osmanska områden**:

- Han skickade **åtta tusen soldater till Jemen** för att hålla britterna borta.
- Han skickade en armé på **femton tusen soldater till Libyen** för att avvärja den italienska aggressionen, som sköts upp av rädsla för att konfrontera osmanerna.
- När britterna tog kontroll över **Aqaba-bukten**, skickade han en militär styrka som drev bort dem och återtog **Taba**, trots att britterna hävdade att området tillhörde Egypten — något även Egypten motsatte sig.

På så sätt stoppade Sultan Abdülhamid många europeiska koloniala ambitioner. Men han stod inför en ännu farligare fiende: **den judiska sionistiska rörelsens ambitioner i Palestina**.

Den internationella sionismen hade beslutat att göra Palestina till sitt nationella hemland. Men kalifatets existens stod i vägen för deras planer. Därför försökte de smutskasta Sultan Abdülhamid genom tidningar och medier, framställa honom som en blodig tyrann och visa judarnas lidande i världen — särskilt under det osmanska styret — och påstå att de utsattes för extrem förföljelse och religiös och etnisk diskriminering.

När dessa kampanjer misslyckades vände de sig direkt till honom och erbjöd att **köpa Palestinas land**, genom att betala av det osmanska rikets skulder och tillföra stora summor pengar.

Men Sultan Abdülhamid avvisade Theodor Herzls förslag och förklarade att **Palestina är ett waqf-land tillhörande den osmanska staten**, och att ingen del av det får säljas till icke-muslimer. Han skärpte reglerna kring köp och försäljning av mark i Palestina för att hindra judisk infiltration, och han

förbjöd deras immigration dit under alla omständigheter.

Dessa åtgärder väckte judarnas vrede, och de försökte flera gånger göra sig av med honom.

Försöken att avsätta Sultan Abdülhamid II

Från det ögonblick Sultan Abdülhamid II besteg tronen och framträdde som en reformerande härskare, började ummans fiender försöka avsätta honom eller döda honom. Hans existens utgjorde ett hot mot de koloniala ambitionerna. Deras första försök var att avsätta honom genom sina agenter.

Det första steget var att sprida ryktet att Sultan Murad V hade återhämtat sig helt, men att han hölls inspärrad i sitt palats. Detta rykte skapade oro bland folket, vilket fick Sultan Abdülhamid att kalla de skickligaste läkarna till sin brors palats för att undersöka honom och skriva en rapport om hans tillstånd. Läkarna fann att Sultan Murad var mentalt oförmögen och inte kunde sköta sina egna angelägenheter, än mindre styra staten.

De utländska makterna var missnöjda med detta och försökte kidnappa Sultan Murad och föra honom på ett ryskt fartyg till Odessa för att använda honom mot hans bror Abdülhamid. Men detta försök misslyckades.

Det andra försöket att fälla Abdülhamid II var ett **mordförsök** utfört av armeniska grupper, stödda av sionisten Theodor Herzl. De placerade **åttio kilo sprängämnen** i en vagn nära moskén där sultanen brukade be fredagsbönen — den enda plats där han regelbundet kunde hittas.

Men Allahs vilja gjorde hans liv längre än vad de önskade. Sultanen stannade ovanligt länge för att lyssna på några klagomål från moskéns imam, och vagnen exploderade långt ifrån honom. Gärningsmännen greps och erkände att de planerat att spränga:

- den osmanska banken
- Galata-bron
- den osmanska regeringens högkvarter
- flera utländska ambassader

Allt i syfte att skapa kaos i staten. Men Allah räddade sultanen och umman.

Poeter skrev dikter för att gratulera sultanen till hans räddning. Bland dem

Ahmad Shawqi, som sade:

هنيئاً أمير المؤمنين فإنما نجاتك للدين الحنيفِ نِجاةُ

هنيئاً لطفه والكتابِ وأمةٍ بقاؤك إبقاءً لها وحياءُ

Gratulationer, de troendes ledare — din räddning är i sanning en räddning för den rena religionen. Gratulationer till Taha, till Boken och till en umma — din fortsatta existens är dess fortsatta liv.

Slutet på Sultan Abdülhamids styre

Sultan Abdülhamid fortsatte styra i nästan trettio år. Han lyckades minska statens skulder från **trehundra miljoner lira till endast trettio miljoner**, förbättrade den osmanska armén, höjde dess beredskap och försåg den med vapen och utrustning. Han förbättrade statens livsförhållanden och offrade allt dyrbart för dess skull.

Men de koloniala ambitionerna stillnade aldrig. Den internationella sionismen, understödd av västmakterna, lyckades tränga in bland studenterna i de osmanska militära och tekniska skolorna. De spred bland dem idéer om falsk frihet och förvrängda principer från den franska revolutionen. Där bildades **Kommittén för enhet och framsteg (Ittihad wa Taraqqi)**, med frimurerisk bakgrund, och började rekrytera officerare och ledare från armén — bland dem *Enver Pasha*.

Rörelsen gjorde staden **Saloniki** till sitt högkvarter. När den hade blivit tillräckligt stark och etablerat en solid bas, startade den uppror som krävde återinförandet av **den grundläggande lagen** och återupprättandet av **Deputeradekammaren**. Sultanen tvingades acceptera detta, trots att han inte trodde på kammarens förmåga — särskilt eftersom många kolonialmakter hade infiltrerat den.

När Kommittén för enhet och framsteg hade uppnått sitt första mål, och insåg att Sultan Abdülhamid inte skulle använda militär makt för att slå ned uppror mot honom — för att skona muslimers blod — beslutade de att agera den **30 mars 1908**.

- Studenter vid den arabiska militärskolan gjorde uppror.
- Salonikis armé marscherade mot huvudstaden, ockuperade den och stormade **Yıldız-palatset**.
- Kuppmakarna pressade *Sheikh al-Islam* att skriva under en fatwa om

Sultan Abdülhamid II ... den förorättade sultanens biografi

att avsätta sultanen.

Det sägs att han inte skrev under den, utan att den undertecknades av en annan lärd. Fatwan innehöll allvarliga anklagelser mot Sultan Abdülhamid, såsom:

- att han rivit sönder Koranen och hadithböcker och bränt dem
- att han slösat bort pengar
- att han begått mord på oppositionella

Alla dessa anklagelser var **fabricerade och falska**.

Sultan Abdülhamid hade inte ens dömt till döden den sabotör som sprängde hans kortege vid moskén i ett mordförsök. Vad gäller att riva eller bränna religiösa böcker är det en anklagelse helt främmande för honom — han var djupt religiös och beordrade under sin regeringstid att *Sahih al-Bukhari* skulle samlas in och tryckas.

Vad gäller slöseri och extravagans var sultanen extremt noggrann med statens pengar — till den grad att hans egna motståndare anklagade honom för snålhet. Hur kan slöseri och snålhet förenas i en och samma person?

Men kuppmaakarna behövde dessa falska anklagelser för att smutskasta honom inför muslimerna och historien. Sultanen avsattes och flyttades från Yıldız-palatset till Saloniki för att leva i exil. Kuppmaakarna förödmjukade honom ytterligare genom att placera honom i ett palats som ägdes av en jude, hindra honom från att gå ut och träffa människor, och förbjuda honom att se sina söner — bland dem prins Abdülqadir, som hade stött Ittihad-rörelsen mot sin far efter att ha lurats av deras giftiga idéer om "frihet".

Till slut tvingades sultanen avstå sina pengar efter att Ittihad-rörelsen hade slösat bort statens tillgångar.

För att fullborda planen att förstöra det Osmanska riket startade Ittihad-rörelsen en kampanj av **etnisk chauvinism** mot icke-turkiska grupper. De drev också på för att gå in i **första världskriget** mot Storbritannien, Frankrike och Ryssland — i jakt på falska segrar på bekostnad av det osmanska folkets lidande.

Sultan Abdülhamid hade väntat på detta krig för att hålla sig utanför det. Han visste att de europeiska staterna skulle förgöra varandra, och att den som kom ut som segrare inte skulle vara ett hot mot det Osmanska riket.

Sultan Abdülhamid II ... den förorättade sultanens biografi

Men Ittihad-rörelsen förstod inte hans visdom och ledde landet mot ruin.

Staten började förlora sina territorier tills de invaderande arméerna nådde Salonikis portar. Sultanen fördes då med tvång till huvudstaden, där han dog efter att ha bevittnat sitt rikets tragedier:

- svält drabbade landet
- de osmanska arméerna besegrades på flera fronter
- första världskriget slutade för riket med **Edirne-avtalet**, där det avstod alla territorier utan turkisk befolkning
- riket krympte till Mindre Asien
- huvudstaden ockuperades av briter, fransmän, greker och andra

Därmed föll staten. Ittihad-rörelsen förlorade allt — särskilt sitt land, sin religion och sin sultan, vars förlust de ångrade bittert. Med hans död gick en av de största islamiska staterna i historien under, och de sekulära krafterna utplånade det islamiska kalifatet — något som judar och kristna inte lyckats med på århundraden.

Sultan Abdülhamid i litteraturen

Efter att Sultan Abdülhamid avsatts började han skriva sina memoarer, som avslöjade omfattningen av lögnerna och förtälet mot honom. Dessa memoarer blev ett historiskt dokument som bevisade hans oskuld och avslöjade hans fienders falskhet.

I vår tid har flera författare och skribenter skrivit om Sultan Abdülhamid II. Bland de mest framstående verken som försökt ge honom rättvisa finns romanen **”Yasin: Kalifatets hjärta”** av den marockanske författaren **‘Abd al-Ilah bin ‘Arafa**, som försökte följa hans livs etapper genom en njutbar litterär berättelse, och avslöjade hans ljusa sidor och hans stora insatser för den islamiska umman.

Källor

- *Mudhakkirat al-Sultan ‘Abd al-Hamid al-Thani*, presenterad av Dr. Muhammad Harb, Dar al-Qalam, Damaskus, utan upplageangivelse.
- *Al-Sultan ‘Abd al-Hamid al-Thani: Hayatuhu wa-Ahdath ‘Ahdih*, Orkhan Muhammad ‘Ali, Istanbul, 4:e upplagan, 2008.
- *Al-Sultan ‘Abd al-Hamid al-Thani*, Muhammad ‘Ali al-Sallabi, Maktabat al-Nahda, Kairo, 1:a upplagan.

Sultan Abdülhamid II ... den förorättade sultanens biografi

- Artikeln *"Lärde sig fyra språk och älskade snickeri och smide... Abdülhamid II, den osmanske sultanen som störtades på grund av sin hållning om Palestina"*, Al-Jazeera.
- *Den osmanska ekonomin under Sultan Abdülhamid II:s tid*, Dr. Ashraf Duwabah, *Majallat al-Mujtama'*.